

III. A ROMÁNIAI MAGYAR NEMZETISÉGŰ HALLGATÓK RÉSZVÉTELE A FELSŐFOKÚ KÉPZÉSBEN 1989-2000

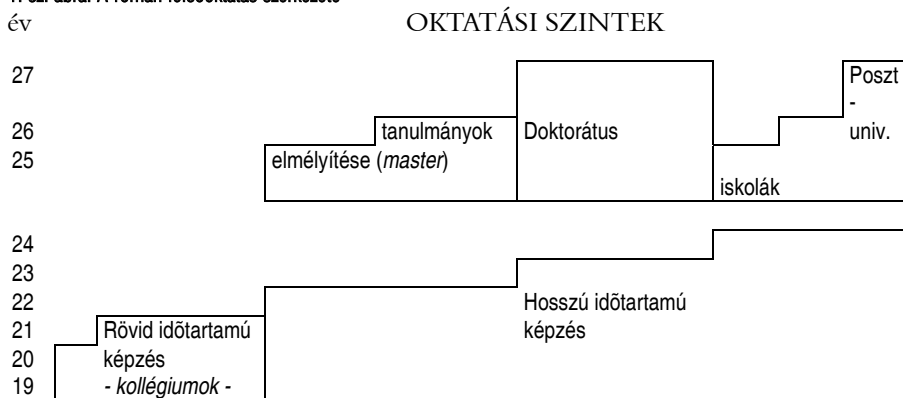
III.1. A román felsőoktatás szerkezete

Az 1989-es időszakot követően a román felsőoktatási rendszerben jelentős vertikális és horizontális változások mentek végbe: a diákok száma megháromszorozódott (míg 1989/90-ben 157 838 egyetemista volt, ez a szám az 1999/2000-es tanévben elérte a 452 621-et), beindult a magán felsőoktatás (1995/96-os tanévben 85 175 diák iratkozott be magánegyetemekre, az 1999/2000-es tanévben pedig 116 786) megjelent egy új felsőoktatási szint (a kollégium), diverzifikálódott az oktatási kínálat (az új karok és szakok megjelenésével), a román egyetemek több-kevesebb sikerrel újra bekapcsolódhattak a nemzetközi tudományos életbe, előrelépések történtek az egyetemi infrastruktúra fejlesztése terén (számítógépek elterjedése) stb.

A felsőoktatás jogi keretét az 1995/84. számú Tanügyi Törvény szolgáltatja, illetve az ezt módosító, illetve kiegészítő rendelkezések.

A román felsőoktatás szerkezetét a 1. sz. ábrán mutatjuk be. Mint látható, két lépcsős egyetemi képzéssel van dolgunk: a rövid és a hosszú időtartamú oktatással. Ezenkívül létezik az ún. posztuniverzitáris képzés (a szerkezet ismertetésénél a román tanügyi törvény hivatalos magyar fordításának kifejezéseit használtuk) is.

1. sz. ábra: A román felsőoktatás szerkezete

Forrás: Papp, 1998

A rövid időtartamú képzés rendszerint három éves, kivételt képeznek a pedagógiai kollégiumok, ahol a képzés ideje a pedagógiai líceumot végzettek számára csak két

éves. A kollégiumok végzősei folytathatják tanulmányaikat a hosszú időtartamú oktatásban (T.T. 62.-64. szakasz).

A *hosszú időtartamú oktatásban* a képzés ideje 4-6 év, a tanulmányok időtartamát kormányhatározat állapítja meg. Ezen a szinten az oktatás licenciátusi vizsgával zárul, amelynek kritériumait az OM, a vizsgák metodológiáját pedig az illető egyetem szenátusa állapítja meg (T.T. 66.-69. szakasz).

A *posztuniverzitáris oktatásban* (más szóhasználat: egyetem utáni, vagy posztgraduális képzés) a képzés a következő formákban zajlik: a tanulmányok elmélyítése, doktorátus, illetve posztuniverzitáris akadémiai tanulmányok, szakosítási tanulmányok és továbbképzési tanfolyamok. A felsőoktatási intézmények által szervezett posztuniverzitáris tanulmányi iskolákba csak a licenciátusi diplomával rendelkezők felvételizhetnek (T.T. 70-79. szakasz).

A felsőoktatási intézmények rendszerint több karból, egyetemi kollégiumból, főosztályból, katedrából, tudományos kutató, tervező csoportokból, illetve kisebb arányban termelő egységekből állnak (T.T. 83. szakasz).

Az egyetemek autonómiáját az Alkotmány és a Tanügyi Törvény egyaránt szavatolja. A T.T. 89. szakasza szerint „az egyetemi autonómia az egyetemi közösség joga ahhoz, hogy bármely ideológiai, politikai vagy vallási beavatkozás nélkül vezesse önmagát, gyakorolja akadémiai szabadságait, illetékességek és kötelezettségek együttesét vállalja magára a felsőoktatás országos fejlesztési stratégiája törvénnyel megállapított opcióival és orientációival összhangban”. Az egyetemi autonómia kiterjed az intézmény vezetésére, szervezeti felépítésére és működésére, a didaktikai és tudományos kutatási tevékenységekre, az igazgatás illetve finanszírozás területeire. Minden egyetemnek rendelkeznie kell egy, az illető intézmény szenátusa által elfogadott Egyetemi Chartával. Ez a dokumentum tartalmazza mindazon jogokat kötelezettségeket és szabályokat, amelyek az egyetem területén érvényesek. (T.T. 92. szakasz)

A tudományos kutatás és az oktatás Ceau^oescu-rezsim alatt történő szétválasztását hivatott felszámolni a T.T. 80. szakasza, amely a felsőoktatási intézményekben lehetővé teszi kutatói, technológiafejlesztési, tervezési, tanácsadói vagy szakvéleményezői tevékenységek megszervezését.

III.2. A romániai magyar felsőoktatás szerkezete

A magyar nemzetiségű lakosság száma és százalékos aránya Románia összlakosságához viszonyítva az 1992. évi népszámlálás alapján

1. sz. táblázat

Románia összlakossága	Magyar nemzetiségű lakosság száma	A magyarok %-os megoszlása
22 810 035	1 624 959	7,12 %

Forrás: TLA Kv. 2988/1

A felsőfokú oktatásra vonatkozó adatok

2. sz. táblázat Romániai és a romániai magyar nemzetiségű hallgatók

Tanév	Romániában tanuló hallgatók száma	Romániában tanuló magyar hallgatók száma	A magyar hallgatók %-os megoszlása
1989-1990	164 507 ^I	7100 ^V	4,31
1990-1991	203 864 ^I	8300 ^{IV}	4,07
1991-1992	250 027 ^I	8777 ^{IV}	3,51
1992-1993	322 080 ^I	12 842 ^{IV}	3,98
1993-1994	360 967 ^I	8 814 ^{IV}	2,44
1994-1995	369 662 ^I	n.a	n.a
1995-1996	336 011 ^I	12 248 ^V	3,64
1996-1997	354 493 ^I	13 240 ^{IV}	3,73
1997-1998	360 590 ^{II}	13 944 ^V	3,86
1998-1999	407 720 ^{II}	16 122 ^V	3,95
1999-2000	452 621 ^{III}	21 724 ^{VI}	4,82

Forrás: I. TLA Kv. 2988/34, II. TLA Kv. 2988/10, III TLA Kv. 2988/1, IV. Papp 1998, V. TLA 2988/ 26; VI. TLA Kv. 2988/10, TLA Kv. 2988/7, TLA Kv. 2988/24

A romániai magyar hallgatók pontos létszámának meghatározása komoly problémát jelentett és jelent napjainkban is. Ennek bizonyítéka, hogy a megjelent publikációk szinte mindegyike egymásnak ellentmondó adatokat közöl. A gondot nem csupán az jelenti, hogy a tanulmányok egymástól eltérő számadatokat közölnek, de sokszor az is előfordul, hogy ugyanazon tanulmányon belül is egymásnak ellentmondóak az adatok (lásd pl. *A romániai oktatás fehér könyve*). Egy másik problémát az jelenti, hogy a tanulmányok sokszor hiányos adatsorokkal rendelkeznek a diák-létszám évenkénti alakulására vonatkozóan.

A fenti táblázatban bemutatott hallgatói létszám meghatározásánál igyekeztünk több forrás alapján egyeztetni az adatokat, figyelembe véve a források megbízhatóságát. Ennek eredményeként sikerült egy év kivételével meghatározni az 1990-től 2000-ig terjedő periódusra nem csupán a Romániában tanuló összegyűjtött hallgatók létszámát, hanem a magyar hallgatói létszámot is.

Az adatsorokat elemezve a vizsgált évek során közel háromszoros növekedés figyelhető meg a romániai felsőoktatásban tanuló hallgatók létszámára vonatkozóan. Ezzel a jelenséggel párhuzamosan, a magyar hallgatók létszámára is dinamikus fejlődés jellemző. Az 1989/1990-es tanév 7100 egyetemi hallgatójához képest, az 1999/2000. tanévben már 21 724 hallgató tanult a felsőoktatás keretei között, amely kicsivel több, mint háromszoros létszámnövekedést jelez. Szándékosan használtuk a „felsőoktatási rendszer keretei” helyett a „felsőoktatás keretei” kifejezést, hiszen az elmúlt pár év során a romániai állami és magán felsőoktatással párhuzamosan egy másik típusú felsőoktatási struktúra is körvonalazódott. Ez a romániai magyarság számára egy olyan alternatív képzési lehetőséget jelent, amely a jelenleg rendelkezésre álló anyanyelvi képzési kínálatot bővíti és színesíti. Ezek a tanulmányban Konzultációs Központokként említett, felsőoktatást kínáló képzési formák, melyek nem integrálódtak a romániai felsőoktatási rendszerbe, de párhuzamosan léteznek mellette.

A Romániában tanuló magyar diákok létszámát az 1999/2000. tanévre vonatkozóan komplex módon határoztuk meg: egyrészt figyelembe vettük az állami statisztikák által közölt adatokat, másrészt ezeket a magánoktatásban és a Konzultációs Központokban tanuló diákok létszámával is összesítettük.

Annak ellenére, hogy a magyar hallgatók létszáma megháromszorozódott az elmúlt 10 év során, a romániai hallgatók összesített számához képest arányaiban nem figyelhető meg jelentős változás. Figyelembe véve a 2. sz. ábrát, világosan tükröződik, hogy a magyar hallgatók aránya az összes felsőfokú hallgató számához képest, évekig messze alulmaradt az 1989/1990. tanév 4,34% arányához képest. Az 1993/1994-es tanévben jelentős töréspont figyelhető meg, majd ettől az időszaktól számolva lassú, de folyamatos növekedés tapasztalható. Az 1999/2000. tanév a legjelentősebb ebből a szempontból, hiszen ez az első év, amikor sikerült az 1989/1990-es százalékos arányt túllépni. Figyelembe kell azonban venni, hogy a 4,82% magyar hallgatói arányszám magába foglalja a Konzultációs Központokban tanuló diákok számát is, amely az arányt pozitív irányba befolyásolta. Amennyiben őket nem vesszük számításba, akkor ez a százalék lecsökken 4,77-re, de még mindig meghaladja az 1989/1990. tanév 4,31% arányát.

III.3. Az állami, a magánszféra és a Konzultációs Központok statisztikái

III.3.1. Állami szféra

A magyar nemzetiségű hallgatók létszámának elemzésekor a felsőoktatást három részre bontottuk szét, megvizsgálva az adott intézményi struktúrában részt vevő hallgatók eloszlását. Ennek megfelelően vizsgálat tárgyává tettük külön az állami és a magán felsőoktatási intézményekben, valamint a Konzultációs Központokban tanuló magyar hallgatók létszámának alakulását. Egyik fő elemzési szempontunk ezen hallgatók területi eloszlása oktatási központok függvényében.

Az 1999/2000-es tanévben a romániai magyar hallgatók jelentős többsége az állami felsőoktatás keretei között folytatta/folytatja tanulmányait. Összesen 15 városban tanulnak magyar hallgatók, melyek közül négy egyetemi központ emelkedik ki a hallgatói létszám tekintetében. Az állami oktatásban tanuló magyar hallgatók szinte fele Kolozsváron végzi tanulmányait, amit két fontos szempont is indokol. Egyrészt az erdélyi magyarság számára Kolozsvár tradicionális egyetemi központot jelent, melynek gyökerei a múlt századra vezethetőek vissza, másrészt pedig a Babe^o-Bolyai Tudományegyetemen lévő magyar tagozatok lehetőséget nyújtanak a magyar hallgatóknak, hogy anyanyelven sajátíthassák el pályaválasztásukhoz szükséges szakmai ismereteket.

A második legfontosabb egyetemi központ Nagyvárad, ahol 2117 magyar diák végzi tanulmányait. Bár Nagyvárad történelmi-kulturális szempontból kiemelkedő szerepet játszott az elmúlt századokban, nem szerepel a hagyományos felsőoktatási központok között. Csupán az elmúlt évtizedekben kezdett átalakulni egyetemi központtá és

ennek megfelelően hallgatói vonzáskörzete is a Partiumból származik elsősorban. Hasonlóan Temesvárhoz, magyar nyelvű állami oktatás itt sincs, így ezekben a városokban az összesen mintegy 3528 magyar nemzetiségű hallgató román nyelvű képzésben részesül. Nagyváradal ellentétben, Temesvár nem csupán hagyományosabb egyetemi központnak számít, de képzési kínálata is sokkal színesebb. Országos viszonylatban is az egyik legszélesebb kínálattal rendelkező egyetemi városként tartják számon, amely igen erős műszaki és informatikai képzést kínál a jelentkezőknek.

3. sz. táblázat Hallgatói létszám az állami oktatásban 1999/2000. tanévben

Tartomány	Megye	Város	Össz	Román	Magyar	Más nemzetiségek
Erdély	Fejér	Gyulafehérvár	3 498	3 245	249	4
	Arad	Arad	2 109	1 941	149	19
	Bihar	Nagyvárad	13 669	11 543	2 117	9
	Brassó	Brassó	12 041	11 222	773	46
	Krassó Szörény	Resica	1 503	1 461	28	14
	Kolozs	Kolozsvár	39 043	32 177	6 745	121
	Hunyad	Petrozsény	3 997	3 765	231	1
	Máramaros	Nagybánya	3 212	3 075	135	2
	Maros	Marosvásárhely	4 122	2 420	1 702	0
	Szeben	Szeben	10 101	9 876	216	9
	Temes	Temesvár	27 393	25 530	1 411	452
Moldva	lași	Jászvásár (lași)	33559	33 477	45	37
Havasalföld	Prahova	Bukarest	87153	86 573	412	168
	Ploiești	4897	4 893	4	0	
	Konstanca	Konstanca	9427	9 147	8	272
összesen			255 724	240 345	14 225	1 154
%				93,99	5,56	0,45

Forrás: TLA Kv. 2988/1

Marosvásárhely a magyar hallgatók számát vizsgálva a harmadik legfontosabb központ. Jelentősége, hogy az állami oktatás keretein belül itt létezik egyedül magyar tannyelvű orvostudományi és gyógyszerészeti képzés, ezért Románia minden területéről vonzza a jelentkezőket. Itt létezik ugyancsak magyar nyelven színi és rendezői képzés. Mindezen magyar tannyelvű képzések ellenére azonban, az itt tanuló magyar hallgatók létszámát nem tudjuk megmagyarázni csupán ezen képzési formákkal, mivel a Marosvásárhelyen tanuló diákok mintegy fele ezen kereteken kívül végzi tanulmányait. Következésképpen a marosvásárhelyi magyar hallgatók szinte fele román tannyelvű képzésben részesül.

Az 1989-es fordulatot követő változások, az oktatási rendszeren belül a felsőoktatási struktúrát is nagymértékben átalakították. Nem csupán a magán felsőoktatási struktúra megjelenését értve ez alatt, és nem is csak az intézményi struktúra tagoltságára célzunk, hanem a felsőoktatási rendszer területi szempontú átrendeződésére is. Ennek eredményeként az oktatási paletta jelenleg sokkal szélesebb, és számukat tekintve az 1989 előtt létező egyetemi városok mára megsokszorozódtak, sok új felsőoktatási központ jött létre.

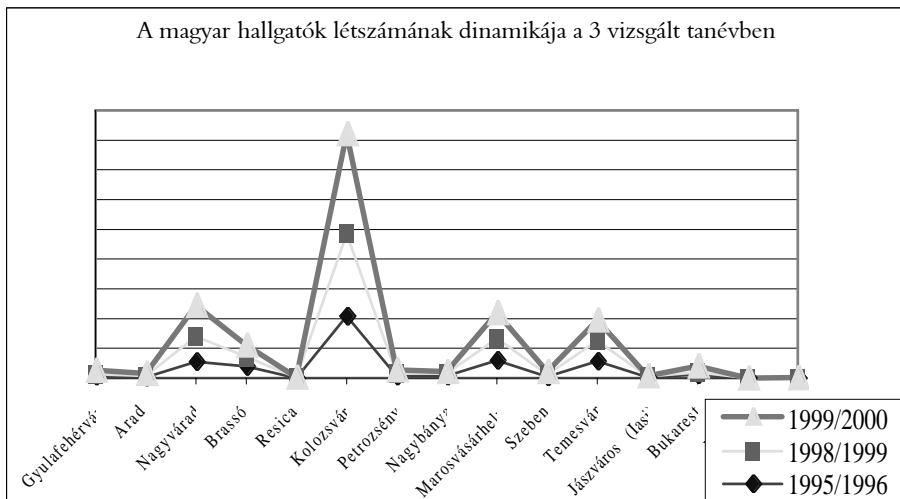
Az állami felsőoktatásban részt vevő magyar nemzetiségű hallgatók számának változását 3 tanév tükrében, képzési központok szerinti bontásban az alábbi táblázatban közöljük.

4. sz. táblázat Magyar nemzetiségű egyetemi hallgatók száma felsőoktatási központok szerint

Tartomány	Megye	Város	1995/1996	1998/1999	1999/2000
Erdély	Fejér	Gyulafehérvár	137	137	249
	Arad	Arad	68	92	149
	Bihar	Nagyvárad	1100	1687	2 117
	Brassó	Brassó	775	655	773
	Hunyad	Resica	11	19	28
	Kolozs	Kolozsvár	4174	5522	6 745
	Hunyad	Petrozsény	150	178	231
	Máramaros	Nagybánya	148	165	135
	Maros	M.vásárhely	1188	1500	1 702
	Szeben	Nagyszeben	98	125	216
	Temes	Temesvár	1128	1369	1 411
Moldva	lasi	Jászvásár	58	55	45
Havasalföld	Prahova	Bukarest	226	164	412
	Ploiesti	4	3	4	
	Konstanca	Konstanca	5	5	8
	összesen		9271	11677	14 225

Forrás: TLA Kv. 2988/21.

2. sz. ábra

Forrás : TLA Kv. 2988/21.

A három vizsgált év viszonylatában (4. sz. táblázat) a magyar hallgatók száma egyenletes növekedést mutat szinte mindegyik egyetemi központban. Hallgatói létszám tekintetében Kolozsvár ugrik ki elsősorban, ahol ezres nagyságrendű növekedés tapasztalható (2. sz. ábra). Ennek egyik oka, hogy a BBTE egyre több karon belül indított magyar tannyelvű képzést. Az ábrán dominánsan kiugrik a fentiekben is elemzett 4 város: Kolozsvár, Nagyvárad, Marosvásárhely és Temesvár. Az egyik legdinamikusabban fejlődő központ Nagyvárad, ahol az 1995/1996-os tanév 1100-as magyar diákszámához viszonyítva a hallgatók létszáma megduplázódik és 1999/2000-re már elérte a 2117 létszámot. Noha az ábrán elsősorban ez a 4 központ szembeötlő, a 4. sz. táblázat adatait vizsgálva kitűnik, hogy a többi városban is folyamatosan nőtt a magyar hallgatók száma. Annak ellenére, hogy a magyar hallgatók létszáma ezekben sokkal alacsonyabb – csak pár százas nagyságrendű – itt is folyamatosan nőtt a magyar hallgatók létszáma, egyre többen kapcsolódnak be és használják ki az adott városok nyújtotta képzési lehetőségeket. Így például Bukarestben az 1995/96-os tanév 226-os diáklétszámához képest, az 1999/2000 tanévben már 412-en, Aradon az 1995/96-ban ott tanuló 68 diák helyett pedig 1999/2000-ben már 149-en tanulnak.

Két várost emelnénk ki, ahol ellentétes tendencia látszik körvonalazódni: Brassót és Nagybányát. Brassóban a három év viszonylatában nem lehet sem folyamatosan növekedő tendenciát, sem stabilitást észlelni: az 1995/96-os tanévhez viszonyítva 1998/1999-re az ott tanuló hallgatók száma visszaesik 775-ről 655-re, majd a rákövetkező 1999/2000 tanévben újra megnő 773-ra, megközelítve az 1995/96-os eredeti létszámot.

A diáklétszámot tekintve Nagybánya Brassóhoz hasonlóan alakult, noha ott Brassóval ellentétben a második vizsgált évre megnő, ám 1999/2000-re már 135-re csökken a diáklétszám, ami kevesebb mint az 1995/1996-os hallgatói létszám.

III.3.2. Magánoktatás

Hallgatói létszám a romániai magán oktatásban nemzetiségek szerint az 1999/2000. tanévben.

5 sz. táblázat A magán felsőoktatási intézményekben tanuló hallgatók

Tartomány	Megye	Város	Össz.	nemzetiségek		
				román	magyar	más
Erdély	Arad	Arad	4549	4 091	408	50
	Bihar	Nagyvárad	1006	363	643	0
	Brassó	Brassó	4755	3 553	1202	0
	Fejér	Gyulafehérvár	89	0	89	0
	Hunyad	Lugos	5751	5 140	556	55
	Kolozs	Kolozsvár	2889	1 683	1206	0
	Máramaros	Nagybánya	2564	2 077	483	4
	Szeben	Nagyszeben	1079	1 077	2	0
	Temes	Temesvár	8007	7 435	414	158
Moldva	lași	Jászvásár (lași)	10508	9 762	744	2
Havasalföld		Bukarest	75589	74 698	625	266
összesen			116 786	109 879	6372	535
%			100%	94,08%	5,47%	0,45%

Forrás: TLA Kv. 2988/1 és (Gyulafehérvárra vonatkozóan) TLA Kv. 2988/24.

A romániai magánoktatásra vonatkozó adatok nem foglalják magukba a Konzultációs Központokban tanuló hallgatók számát, hiszen – amint már említettük – esetükben egy más jellegű intézményi struktúráról van szó.

A magán felsőfokú intézményekben tanuló magyar hallgatók közül a két legkevesebb hely Brassó és Kolozsvár. Brassóban csak román nyelvű képzés létezik a magán felsőoktatás keretei között, ennek ellenére nagyon magas az ott tanuló magyar hallgatók száma. Magyar vonatkozásban hallgatói vonzáskörzetét elsősorban Székelyföld jelenti, oktatási kínálata pedig nagyon széles: közgazdaságtan, jog, műszaki képzések stb.

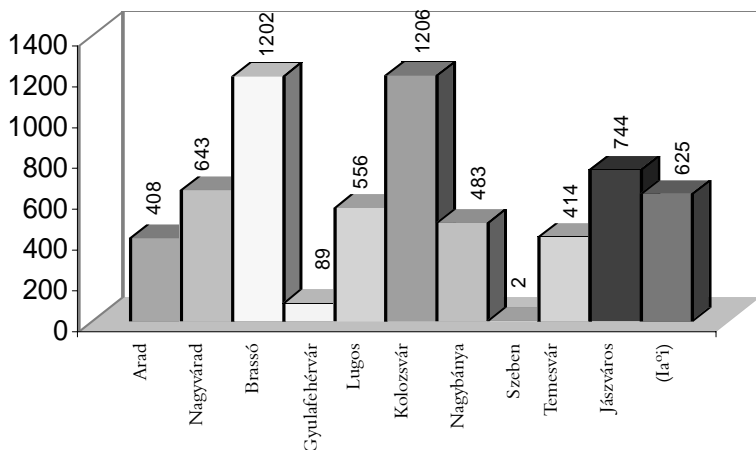
Ami talán meglepőnek tűnhet, az Iasi keresettsége, hiszen a tanulói létszámot illetően a harmadik helyet foglalja el. 744 magyar tanul az ottani magántulajdonban lévő felsőfokú intézményekben, akik valószínűleg szintén a Székelyföldről kerülnek oda.

Nagyszeben kivételével, ahol csak két magyar hallgató tanul (ám a legutolsó, 2000/2001-es tanévben az egyik szebeni magánegyetem román nyelvű távoktatásos programot indított Kézdivásárhelyen, jórészt magyar fiatalok számára – erre az alábbiakban részletesebben visszatérünk), a többi városban megközelítőleg azonos arányban találunk magyar egyetemistákat. Ezek közül legkiemelkedőbb Nagyvárad, ahol 643-an tanulnak (ez a létszám elsősorban a Partium Keresztény Egyetem tanulói létszámát jelenti), követi Bukarest, ahol magán oktatásban 625-en tanulnak (tehát többen, mint az állami), majd Lugos 556, Nagybánya 483, Temesvár 414 és Gyulafehérvár 89 hallgatóval.

Nagybányát csupán az összehasonlítás kedvéért emelnénk ki, hiszen összehasonlítva az állami oktatásban ott tanuló magyar diákok létszámával, jelentősen többen tanulnak az ottani magán felsőfokú intézményekben, mint az állami.

3. sz. ábra

Magán felsőoktatási intézményekben tanuló magyar hallgatók száma

III.3.3. A romániai magyarok magán felsőoktatásban való új típusú részvétele

Az alábbiakban két olyan felsőoktatási piaci stratégiát, illetve ezek Romániában már létező csíráit tárgyaljuk, amelyek a romániai magyar felsőoktatást, illetve ennek szemléletét befolyásolhatják.

A 2000–2001-es tanévben a nagyszebeni Lucian Blaga Magánegyetem román nyelvű, távoktatásos kihelyezett tagozatot indított Kézdivásárhelyen közel 750 diákkal. A távoktatásos képzésben részt vevő diákok szakok szerinti megoszlása a következő: mezőgazdász 100, pénzügy és biztosítás 140, jog 100, készruhagyártás 80, közigazgatás 40, gazdasági informatika 36, kereskedelem 35, angol-román 32, román-angol 31, angol-német 26, román-német 16, pszichológia 25, közéletmezés és műszaki ellenőrzés 25 (Forrás: TLA Kv. 2988/30.), a többiek pedig a magánegyetem nagyszebeni központjában folytatják tanulmányaikat. Érdemes itt megjegyezni, hogy a felsőfokú képzéssel szemben ambivalens helyi viszonyulás alakult ki. Egyrészt a régió fellendülése szempontjából pozitívumként értékelték (TLA Kv. 2988/30.), másrészt pedig etnikai felhangokat sem nélkülöző kiábrándulás tapasztalható: „a Székelyföldön – így Kézdivásárhelyről is – diákokat toborzó, úgymond távoktatásos román tannyelvű egyetemekről kezd beigazolódni, hogy legfőbb fegyverük az ámítás, céljuk a pénzszerezés, s az előzetes ígéreteik betartásáról lassan-lassan megfélemedeznek” (idézet a Kézdivásárhelyen megjelenő *Székely Hírmondó* c. lapból, (TLA Kv. 2988/31). Tény azonban, hogy a jelenséget a román magán felsőoktatási piac rugalmasságaként kell értelmeznünk. Ismerve a korábbi évek magán felsőoktatási adatainak nemzetiségek szerinti bontását (5. sz. táblázat), semmi különleges nincs abban, hogy magyarok román magánintézményekben tanulnak. Az újdonság abban áll, hogy egy már létező felsőoktatási intézmény olyan programot képes beindítani, amely térben is behatárolható területet, magyarul: egy várost céloz meg. Az ő szempontjukból talán lényegtelen, hogy ez egy magyar többségű település, a létrehozandó EMTE során azonban figyelembe kell venni az ilyen oktatási stratégiákat is.

A román magán felsőoktatás piaci szemléletű működtetésének egy másik – és a romániai magyar felsőfokú képzést érintő – újkeletű jelensége az aradi Vasile Goldis Nyugati Egyetem kihelyezett magyar tannyelvű tagozatai. 2000 őszén az aradi magánegyetem magyar nyelvű rövid távú képzéseket (Aradon 24, Margittán pedig 30 diákkal tanítóképzőket) indított. E kezdeti beiskolázási számok talán alacsonynak tűnhetnek (középtávon viszont jelentősebbre tehető), azonban e két magánegyetem (a nagyszebeni és az aradi) esete másra hívhatja fel figyelmünket. *Az oktatási piac szintjén a román magán felsőoktatás bizonyos esetekben konkurens szereplőként jelenhet meg a magyar magánoktatással szemben.* A nagyszebeni eset azt példázza, hogy a román magán felsőoktatás képes jelentős arányban magyar nemzetiségűeket sikeresen megcélolni, az aradi példa pedig azt sugallja, hogy térnyerés szempontjából az oktatás nyelve nem játszik kizárólagos szerepet. Míg a romániai magyar (akár állami, akár magán-) felsőoktatás nagyon gyakran aktuál-politikai érdekharcoknak van kitéve, addig a román magán felsőoktatás flexibilis válaszokat tud

nyújtani bizonyos – a romániai magyarság egy meghatározható szeletében kialakult – felsőfokú képzési igényeknek.

III.3.4. Konzultációs Központok

A Konzultációs Központokban összesen 1127 magyar nemzetiségű hallgató tanult/tanul az 1999/2000-as tanévben. Helységek szerinti lebontásban Kolozsvár dominánsan kiugrik a hallgatói létszám tekintetében, de ez annak köszönhető, hogy a Gábor Dénes Főiskola központja Kolozsváron van, így a főiskola keretében tanuló hallgatók száma összesítetten jelenik meg. Tulajdonképpen 7 központban zajlik az oktatás: Kolozsváron, Nagyváradon, Udvarhelyen, Sepsiszentgyörgyön, Marosvásárhelyen, Szatmárnémetiben és Csíkszeredában (szám szerinti eloszlásukat lásd a 6.sz. táblázatban).

Amennyiben helységek szerint vizsgáljuk meg a hallgatói létszámot, akkor diák-létszám tekintetében Csíkszeredát kell elsősorban kiemelni, hiszen ott tanulnak a legtöbben: 171+52 (a Gábor Dénes Főiskolára járó csíkszeredai diákok száma), azaz 231 hallgató.

6 sz. táblázat A Konzultációs Központokban tanuló hallgatók létszáma

Megye	Város	Hallgatói létszám
Kolozs	Kolozsvár	502
Hargita	Székelyudvarhely	138
Hargita	Csíkszereda	179
Maros	Nyárádszereda	161
Maros	Marosvásárhely	105
Maros	Szováta	42
Összesen		1127

Forrás: TLA Kv.2988/7.

Az alacsony hallgatói létszámokat két szempont szerint lehet értelmezni: egyrészt ez annak köszönhető, hogy frissen indult képzésekről lévén szó, még nincs meg minden szakon a teljes hallgatói létszám, mivel vannak olyan szakok, amelyek csak 2-3 éve indították a képzésüket. Másrészt konzultációs központokról van szó, melyeknek képzési kínálatá behatárolt (egy-két szak) és ezáltal a helyek száma is nagyon alacsony.

III.3.5. A román és magyar nemzetiségű hallgatók megoszlása intézményi fenntartó szempontjából

A román felsőoktatásban szereplő nemzetiségek közül két, jelen kutatás szempontjából fontosnak tekintett szereplőt választottunk ki összehasonlításra: a román és magyar nemzetiségű diákokat. Elemzésünkkel választ szeretnénk adni arra, hogy létezik-e eltérés a többségi nemzet hallgatói és a magyar nemzetiségű hallgatók részvételi számarányát illetően az állami és nem állami felsőoktatási struktúrában.

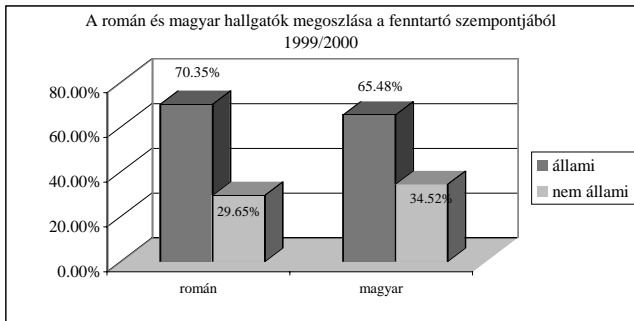
Két intézményi kategóriát használunk: állami felsőoktatás és nem állami felsőoktatás. Ez utóbbi kategória használatát az indokolja, hogy a magyar hallgatók esetében a magán felsőoktatási intézmények mellett egy harmadik kategória is szerepet kap: a konzultációs központok által kínált képzések, illetve az ebben tanuló di-

ások. A román hallgatók esetében a nem állami oktatás a magán oktatásban résztvevő hallgatók számát jelenti; a magyar hallgatók esetében ide soroljuk mind a romániai magánoktatásban, mind a konzultációs központokban tanuló hallgatókat egyaránt.

7. sz. táblázat

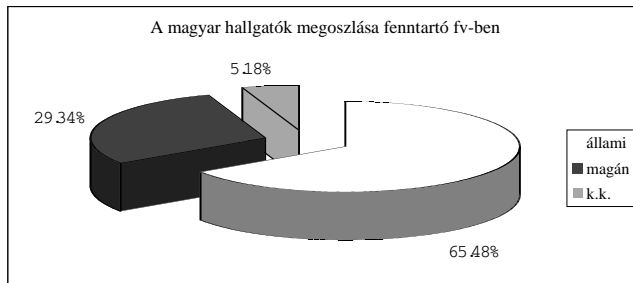
1999/2000	Román hallgatók	%	Magyar hallgatók	%
Állami	293245	70,4	14225	65,5
Nem állami	123539	29,6	7499	34,5
Összesen	416784	10,0	21724	100,0

Forrás: saját számítások a TLA Kv. 2988/1., TLA Kv. 2988/7., TLA Kv. 2988/26., TLA Kv. 2988/10., TLA Kv.2988/24. és TLA Kv. 2988/34. alapján

4. sz. ábra

Elemzési szempontunkat követve, az általunk konfigurált adatok elég jelentős eltérést mutatnak a két nemzetiség vizsgálatakor. A román nemzetiségű hallgatók sokkal nagyobb súllyal vesznek részt az állami oktatásban mint a magyar nemzetiségű diákok. Az állami fenntartásban lévő felsőoktatási intézményekben a román hallgatók 70,35%-os részvételéhez képest a magyar hallgatók száma csupán 64,48%-os arányt jelez. A magyar nemzetiségű hallgató több mint egyharmada „nem állami” oktatásban tanul. Ez azt jelzi, hogy a magyar hallgatók esélye az állami oktatásban való részvételhez alacsonyabb, mint a román nemzetiségű diákoké.

5. sz. ábra Forrás: ua. 7. sz. táblázat

Interpretálhatnánk úgy is a kapott arányokat, hogy a magyar hallgatók szívesebben tanulnak a „nem állami” felsőoktatás kereteiben, ha nem körvonalazódott volna éppen az ellenkezője. Példaként a Csíkszeredai Képzési Központ keretében indított erdőmérnöki képzést említenénk meg, melyet leállítottak, mivel Romániában, igaz nem anyanyelven, de 3 helyen is képeznek erdőmérnököket és így a diákok inkább oda jelentkeztek. Helyette pedig, más jellegű mérnöki képzéseket indítottak. (vö.: TLA Kv. 2988/7.)

Amennyiben a „nem állami” kategóriát szétbontjuk magán felsőoktatásra és konzultációs központokra, akkor a magyar nemzetiségű diákok százalékos aránya megváltozik. Eszerint megállapítható, hogy a romániai magyar hallgatók 5,18%-a a román felsőoktatási rendszerrel párhuzamosan létező, a konzultációs központok által kínált felsőoktatási képzésben vesz részt.

8. sz. táblázat A Romániában tanuló magyar hallgatók megoszlása oktatási nyelv szerint

1999/2000	Románul tanuló hallgatók száma	Magyarul tanuló hallgatók száma
Állami oktatásban	10 164	4 061
Magán oktatásban	5 429	943
Konzultációs központokban	0	1 127
Összesen	15 593	6 131
%	71,77%	28,23%

Forrás: saját számítások a TLA Kv. 2988/1., TLA Kv. 2988/7., TLA Kv. 2988/10., TLA Kv. 2988/24.

Az oktatási nyelv szerinti lebontás azt mutatja, hogy 15 593 romániai magyar hallgató román tannyelvű képzésben tanul és csupán 6131 diák részesül anyanyelvi képzésben a felsőoktatás keretein belül.

Amennyiben nem vesszük figyelembe a konzultációs központokban tanuló hallgatók létszámát a magyar tannyelvű oktatásban részesülő hallgatók létszáma negatív irányban, változik: az előző táblázatban kimutatott 28,72% helyett csupán 23,03% hallgató részesül anyanyelvi képzésben, a fennmaradó 76,97% pedig román képzésben vesz részt.

Intézményi fenntartó szerint vizsgálva a hallgatók számát jelentős különbség van az állami és magán oktatás között a magyarul tanuló hallgatók létszámát illetően. A magán oktatásban tanuló hallgatóknak csupán 14,80 % részesül anyanyelvi oktatásban. Amennyiben a magán felsőoktatási képzésbe tanulók létszámába beleszámítjuk a konzultációs központokban tanuló hallgatókat is, akkor ez az arány jelentősen megváltozik: a 14,80%-hoz képest megnő 28,73%-ra, ami majdnem kétszeres létszámot jelent.

9. sz. táblázat A magyar nemzetiségű diákok az oktatás nyelve szerinti felbontásban városonként az 1999-2000-es tanévben

Város	Románul tanuló diákok száma	Magyarul tanuló diákok száma	ÖSSZESEN
Kolozsvár	4419	4034	8453
Nagyvárad	2146	614	2760
Brassó	1975		1975
Temesvár	1825		1825
Marosvásárhely	987	820	1807
Bukarest	983	54	1037
Iasi	789		789
Nagybánya	618		618
Arad	557		557
Lugos	556		556
Gyulafehérvár	249	89	338
Petrozsény	231		231
Nagyszeben	218		218
Csikszereida		179	179
Nyárádszereda		161	161
Székelyudvarhely		138	138
Szováta		42	42
Resicabánya	28		28
Konstanca	8		8
Ploiești	4		4
ÖSSZESEN	15593	6131	21724

Forrás: ua. 8. sz. táblázat

10. sz. táblázat A magyarul tanuló diákok a képzési forma szerinti lebontásban városonként az 1999-2000-es tanévben

Város	Állami oktatás	Magánoktatás	Konzultációs központokban	ÖSSZESEN
Kolozsvár	3292	240	502	4034
Nagyvárad		614		614
Marosvásárhely	715		105	820
Csikszereida			179	179
Nyárádszereda			161	161
Székelyudvarhely			138	138
Gyulafehérvár		89		89
Bukarest	54			54
Szováta			42	42
ÖSSZESEN	4061	943	1127	6131

Forrás: ua. 8. sz. táblázat

Oktatási központok szerint elemezve a vizsgált problémát megállapítható, hogy magyarul legtöbben az állami fenntartásban lévő kolozsvári székhelyű BBTE keretei között tanulnak, melyet Marosvásárhely követ 820 diákkal, majd Nagyvárad 614 hallgatóval.

A román tannyelvű oktatásban tanuló magyar nemzetiségű hallgatók létszámát elemezve, hasonlóan az anyanyelvi oktatáshoz ugyancsak Kolozsvár emelkedik ki a maga 4419-es diáklétszámával, majd öt követi Nagyvárad, ahol a hallgatók 98% állami oktatás keretében tanul. Kiemelkedő még Brassó, itt 1975 magyar diák tanul román tannyelvű oktatásban.

III.3.6. A felsőfokú képzésbe kerülés területi megoszlása

A magyar középiskolákból felsőfokú oktatásba bejutó tanulók számát és az ezekben az iskolákban érettségizettekhez viszonyított arányát az alábbiakban közöljük. Csak részleges adatokkal rendelkezünk, a 11. és 12. sz. táblázatokat tehát mindössze a legnagyobbknak vélt 20 magyar tannyelvű középiskola adatait tartalmazzák.

11. sz. táblázat

Tanév	IX. osztályba beiskolázva	Érettségizettek	Felsőfokú képzésben továbbtanul	Százalékban
1995/1996	2610	2426	1195	49, 25
1996/1997	2472	2428	1348	55, 51
1997/1998	2243	2386	1398	58, 59
1998/1999	2239	2492	1623	65, 12
1999/2000	2228	2278	1669	73, 26

Forrás: saját számítások a TLA Kv. 2988/25. alapján

A középiskolát érettségivel záró diákok adatait két szempont szerint vizsgálhatjuk: egyrészt megállapítható, hogy a továbbtanulók milyen városokból, intézményekből származnak, másrészt pedig kiszámíthatjuk minden egyes iskola „hatásfokát”, azaz az érettségizettek hány százaléka folytatja tanulmányait felsőfokú képzésben.

A 12. sz. táblázat alapján az első szempont szerint (ld. 3 oszlop) megállapítható, hogy a felsőfokú oktatási szférába a legnagyobb kibocsátó erővel a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Elméleti Líceum, utána pedig a csíkszeredai (Márton Áron), a szatmárnémeti (Kölcsey Ferenc) és a sepsiszentgyörgyi (Székely Mikó Kollégium) magyar középiskolák rendelkeznek. A települések sorrendje nyilván valamelyest módosulna, ha az egy városban működő középiskolák adatait összegeznénk.

A hatások szempontjából első helyre a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium került, itt ugyanis az összes érettségizett továbbtanul a felsőoktatásban. Nagyon jó hatásokkal működik továbbá az udvarhelyi, marosvásárhelyi, a másik sepsiszentgyörgyi (Mikes Kelemen Kollégium) középiskola, illetve a brassói, csíkszeredai, az 1998-ban önállósult nagybányai és a kolozsvári egyházi iskolák. Adataink szerint jóval az átlag alatti eredményt ért el néhány székelyföldi város középiskolája (Kézdivásárhely, Gyergyószentmiklós és Székelykeresztúr), illetve Temesvár és Nagyenyed. Összevetve e sorrendet a beiskolázási számokkal, az előbbi mondat zárójelében említett három székelyföldi város esetében sokkal nagyobb valószínűséggel növekedhetne a hatékonyság.

12. sz. táblázat A magyar tannyelvű középiskolák érettségizettei és felsőfokú képzésben tovább tanulói az 1999-2000-es tanévben

Város/iskola neve	Érettségizettek száma	Felsőfokú képzésben továbbtanul	A továbbtanulók százalékos megoszlása	Az iskolák határfoka
Sepsiszentgyörgy – Székely Mikó K.	121	121	7,2	100,0
Székelyudvarhely – Tamási Áron	131	117	7	89,3
Marosvásárhely – Bolyai Farkas	322	285	17	88,5
Sepsiszentgyörgy – Mikos Kelemen	113	99	5,9	87,6
Brassó – Áprily Lajos	99	82	5	82,8
Csikszereda – Márton Áron	191	153	9,2	80,1
Nagybánya – Németh László	55	44	2,6	80,0
Kolozsvár – Református Kollégium	48	38	2,3	79,1
Kolozsvár – Római Katolikus	18	14	0,8	77,7
Kolozsvár – Báthory István	114	88	5,3	77,1
Gyulafehérvár – Majláth Gusztáv	33	25	1,5	75,7
Nagyvárad – Ady Endre	162	107	6,5	66,0
Kolozsvár – Apáczai Csere János	79	52	3,1	65,8
Kolozsvár – Brassai Sámuel	83	53	3,2	63,8
Szatmárnémeti – Kőlcsey Ferenc	216	136	8,1	62,9
Kézdivásárhely – Nagy Mózes	117	70	4,1	59,8
Temesvár – Bartók Béla	71	42	2,5	59,1
Nagyenyed – Bethlen Gábor K.	66	37	2,2	56,0
Gyergyószentmiklós – Salamon Ernő	140	63	3,8	45,0
Székelykeresztúr – Orbán Balázs	99	43	2,7	43,4
ÖSSZESEN	2278	1669	100	73,26

Forrás: saját számítások a TLA Kv. 2988/25 alapján

Mint említettük, ezek az eredmények azonban csak 20 magyar tannyelvű középiskola adatait tartalmazzák (az érettségizettek hozzávetőlegesen 50%-át), noha tudjuk, hogy az 1999/2000-es tanévben 133 középiskolában oktattak magyar nyelven (ld. TLA Kv. 2988/17.). Sajnos nem áll rendelkezésünkre az érettségizettekre vonatkozó adatsor. A hivatalos statisztikák jórészt csak a középiskolák beiskolázási adatait közlik, így például nem lehet országos viszonylatban (és továbbá etnikai bontásban) kiszámolni a középiskolai rendszer teljes hatékonyságát. Ezt a mutatót úgy lehetne kiszámolni, hogy az egyetem első évére bejutottak számát elosztjuk az érettségizettek számával.

III.4. A magyar tannyelvű felsőoktatási intézmények részadatai

III.4.1. Állami felsőoktatás – magyarul

III.4.1.1. A Babe^o-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) és kihelyezett tagozatai

13 sz. táblázat A BBTE-n alapképzésben résztvevő diákok

	Összesen	Magyar nemzetiségű		Magyarul tanul	
		szám szerint	%-ban	szám szerint	%-ban
1989-1990	3007	661	22		
1990-1991	7342	1357	18,4	579	42,6
1991-1992	9257	1570	16,9		
1992-1993	12082	1917	15,8		
1993-1994		2682			
1994-1995		2543		1332	52,3
1995-1996	16925	3070	18,1	2041	66,4
1996-1997	17696	2820	15,9	1818	64,4
1997-1998	17246	3005	17,4	1928	64,1
1998-1999	19961	3877	19,4	2486	64,1
1999-2000	23173	4602	19,8	3215	69,8
2000-2001				3888	

Forrás: TLA KV. 2988/33., Papp 1998 (1993-1994-es adat), TLA KV 2988/18. TLA KV 2988/33.

A táblázatba igyekeztünk a rendelkezésünkre álló leghitelesebb adatokat össze-sűríteni. Az elmúlt tíz évben az egyetem hallgatóinak száma meghétszereződött, ez a magyar nemzetiségű hallgatókra is érvényes, tehát a magyar nemzetiségű hallgatók részaránya az összes diák számához viszonyítva különösebben nem változott, egy alacsony mértékű csökkenés tapasztalható. Változott viszont a magyarul tanulók aránya, a magyar nemzetiségű hallgatókhoz képest. Míg ez az arány 1990 őszen 42,6 százalék volt, addig 2000 nyarán már közel 70 százalék.

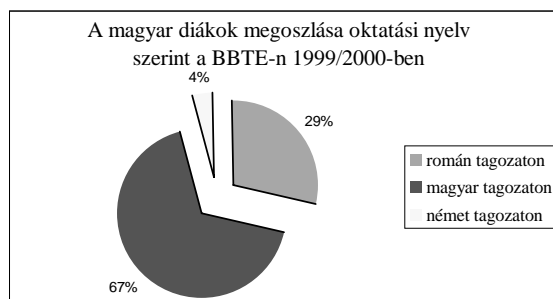
A BBTE keretei között tanuló magyar diákok megoszlását vizsgálva kitűnik, hogy a magyar tannyelvű csoportokban tanuló diákok 3295 fős létszáma mellett, még igen jelentős (1418 hallgató) létszámú magyar nemzetiségű hallgató tanul román tannyelvű csoportokban. Ennek két oka van: egyrészt a karokon belül nem minden szakirányon indultak magyar tannyelvű csoportok, ennek következtében számos diák kénytelen a román tannyelvű képzést választani. Egy másik ok, hogy a csoportlétszámok tekintetében a magyar „tagozatok” nem rendelkeznek autonómiával, így azokat nem a tényleges piaci igények alapján, hanem „politikai – adminisztratív” szempontoknak megfelelően határozzák meg.

14 sz. Táblázat

Karok – 1999/2000	Az adott karon tanuló diákok száma	Az adott karon tan. magyar diákok sz. összesen	A román tagozatokon tan. magyar diákok sz.	A magyar tagozatokon tan. diákok száma	A német tagozaton tan. magyar diákok sz.
Matematika és informatika kar	1525	401	72	327	2
Református didaktikai fakultás	202	202	0	202	0
Testnevelés és sport kar	921	162	44	119	0
Pszichológia és Neveléstud. kar	1789	556	15	541	0
Földrajz kar	1656	456	150	270	36
Biológia-földtan kar	884	252	71	179	2
Business kar	463	177	59	118	0
Fizika Kar	849	211	62	147	2
Bölcsészettudományi Kar	2106	505	89	318	98
Politika és közigazgatás tud. kar	1425	282	17	252	15
Történelem és Filozófia kar	2291	616	71	516	29
Közgazdaságtan kar	3837	376	376	0	0
Jogi Kar	1441	196	196	0	0
Európai Tanulmányok kara	1065	88	88	0	0
Római Katolikus Teológia	150	150	0	150	0
Kémia és vegyészmérnöki kar	1196	270	108	156	6
Összesen	21800	4903	1418	3295	190

Forrás: TLA Kv. 2988/1

6 sz. ábra

Forrás: TLA Kv. 2988/1.

15 sz. táblázat A jogi karon hallgató magyar nemzetiségű egyetemisták számának alakulása

Tanév	Magyar nemzetiségű hallgatók száma	Az összes joghallgatóhoz viszonyítva %-ban
1989/1990	11	13,2
1995/1996	7	0,97
1998/1999	85	10

Forrás TLA Kv. 2988/33

16 sz. táblázat A közgazdaságtudományi karon tanuló magyar hallgatók számának alakulása

Tanév	Magyar nemzetiségű hallgatók száma	Az összes hallgatóhoz viszonyítva %-ban
1989/1990	63	12,47
1990/1991	178	8,16
1991/1992	212	7,97
1994/1995	375	9,5
1996/1997	444	9,0
1997/1998	359	9,2
1998/1999	219	7,87
1999/2000	376	9,79

Forrás TLA Kv. 2988/33

A jogi és közgazdaságtudományi képzés mindig is problémát jelentett az erdélyi magyarság számára. Magyar tannyelvű képzés hiányában, a magyar nemzetiségű jelentkezők hátrányban voltak/vannak a román nemzetiségű jelentkezőkkel szemben. Ennek ellenére az elmúlt 10 év során jelentősen megnőtt a magyar hallgatók száma a két karon belül, bár százalékos megoszlásban ez a létszámnövekedés már nem is annyira pozitív, mivel az 1989/1990-es tanév 12,47%-os arányához képest, az 1999/2000 tanévben csak a joghallgatók 9,79% magyar nemzetiségű.

Nagy eredménynek számít, hogy a 200/2001. tanévtől kezdődően mindkét karon indult magyar tannyelvű csoport is. A jogi karon egy 25 fős, a közgazdaságtudományi kar keretében pedig 3 darab 25 fős magyar tannyelvű csoport, akik az alábbi képzések közül választhattak a jelentkezésnél: marketing, pénzügy és gazdasági informatika.

A táblázat oszlopait összehasonlítva megállapítható, hogy 118 olyan doktorandus hallgató van a BBTE keretein belül, akik nem oktatnak jelenleg az egyetemen. Számuk azért jelentős, mert ők lehetnek esetleg az EMTE potenciális oktatói: természettudományból 39 fő, humán és társadalomtudományokból 75 fő valamint a jogi karon 4 doktorandus.

17 sz. táblázat

BBTE -Karak – 1999/2000	Doktorandusok	Doktorandus oktatók
Matematika és informatika kar	16	16
Fizika kar	9	5
Kémia és vegyészmérnöki kar	34	13
Biológia-geológia kar	21	10
Földrajz kar	9	6
Természettudományok (összesen)	89	50
Történelem és filozófia kar	62	18
Pszichológia és Neveléstudományok kara	15	12
Bölcsészettudományi kar	51	18
Politika és közigazgatás tudományok kara	0	4
Európai Tanulmányok kara	0	1
Humán és társadalomtudományok (összesen)	128	53
Jogi kar	5	1
Közgazdaságtan kar	5	2
Testnevelés és sport kar	0	1
Teológia	4	6
ÖSSZESEN	231	113

Forrás: saját számítások a TLA Kv. 2988/16. és TLA KV. 2988/5. alapján

A BBTE kihelyezett magyar tagozatai:

1). Csíkszereda – Informatikai technológia főiskola

18.1 sz. táblázat

Tanév	Hallgatói létszám
1999/2000	29
2000/2001	26
ÖSSZESEN	55

Forrás: saját számítások TLA Kv. 2988/18. és TLA Kv. 2988/24. alapján

2). Gyergyószentmiklós

18.2 sz. táblázat

Tanév	Idegenforgalmi földrajz főiskola	Topográfia, térképészet, kataszter főiskola
1998/1999		20
1999/2000	110	41
2000/2001	118	74

Forrás: saját számítások TLA Kv. 2988/18. és TLA Kv. 2988/24. alapján

3). Szatmárnémeti

18.3 sz. táblázat

Tanév	Helyi közigazgatási főiskola	Tanítóképző – Angol nyelv főiskola
1998/1999	29	-
1999/2000	58	32
2000/2001	79	66

Forrás: saját számítások TLA Kv. 2988/18. és TLA Kv. 2988/24. alapján

4). Székelyudvarhely – Tanítóképző – Angol nyelv főiskola

18.4 sz. táblázat

Tanév	Hallgatói létszám
1999/2000	53
2000/2001	86

Forrás: saját számítások TLA Kv. 2988/18. és TLA Kv. 2988/24. alapján

5). Kézdivásárhely – Tanítóképző – Angol nyelv főiskola

18.5 sz. táblázat

Tanév	Hallgatói létszám
1999/2000	40
2000/2001	96

Forrás: saját számítások TLA Kv. 2988/18. és TLA Kv. 2988/24. alapján

6). Nagyenyed – Tanítóképző – Francia nyelv főiskola

18.6 sz. táblázat

Tanév	Hallgatói létszám
1999/2000	33
2000/2001	38

Forrás: saját számítások TLA Kv. 2988/18. és TLA Kv. 2988/24 alapján

7). Marosvásárhely – Tanító- és óvóképző főiskola

18.7 sz. táblázat

Tanév	Hallgatói létszám
2000/2001	42

Forrás: saját számítások TLA Kv. 2988/18. és TLA Kv. 2988/24 alapján

8). Sepsiszentgyörgy

18.8 sz. táblázat

Tanév	Helyi közigazgatási főiskola	Menedzsment főiskola	ÖSSZESEN
1998/1999	45		
1999/2000	87	118	205
2000/2001	105	120	225

Forrás: saját számítások TLA Kv. 2988/18. és TLA Kv. 2988/24. alapján

III.4.1.2. Egyéb állami felsőfokú képzés – magyarul

1. A marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem hallgatói

Az 1998/1999 tanévben az egyetemen mintegy 720 hallgató (TLA Kv. 2988/11.) vett részt magyar tannyelvű oktatásban. Az egyetem vonzáskörzetét nem lehet egyértelműen lehatárolni egyetlen erdélyi régióra sem, mivel ez az egyetlen olyan felsőfokú orvostudományi és gyógyszerészeti képzést nyújtó intézmény Romániában, ahol a hallgatók magyar nyelven tanulhatnak.

2. A marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola hallgatói

19 sz. táblázat

Tanév	Magyarul tanul
1989-1990	10
1990-1991	28
1991-1992	41
1992-1993	51
1993-1994	n.a.
1994-1995	50
1995-1996	47
1996-1997	50
1997-1998	n.a.
1998-1999	73
1999-2000	70

Forrás: TLA Kv. 2988/5.

A színművészeti és rendezői képzés, a hallgatók létszámát tekintve erőteljesen megváltozott az elmúlt évek során. 10 év alatt hétszeresére nőtt a hallgatók száma. Ennek oka, hogy az erdélyi magyar színházak krízishelyzetbe kerültek a 80-as évek végén a színészek és rendezők számát tekintve, és a létszámhiányt most próbálják pótolni.

Megjegyzés: az utóbbi években a színház-rendezői szakon zajló képzés a budapesti és bukaresti Színház és Filmművészeti Főiskolával közösen történik.

3. **A Bukaresti Egyetem Hungarológia Szaka:** Erdély határain kívül Romániában csak a Bukaresti egyetem Hungarológia szakán van magyar tannyelvű képzés. Létszámát két évre vonatkozóan sikerült megállapítani: 1998/1999: 56 fő; 1999/2000 tanévben 82 hallgatója volt a szaknak. (forrás: TLA Kv. 2988/16.)

III.4.2. Romániai magyar tannyelvű magán felsőfokú tanintézmények

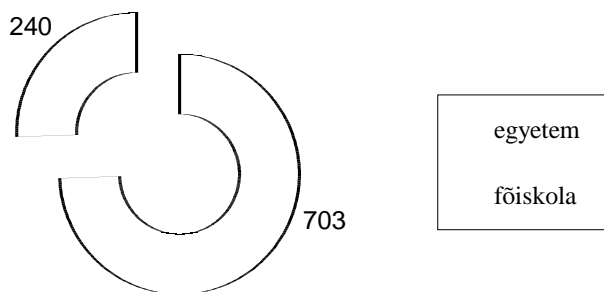
A romániai magyar magán felsőfokú oktatás 3 egyházi fenntartásban lévő intézményből áll, melyből kettő teológiai tanulmányokat biztosít növendékeinek, egy pedig egyre bővülő kínálattal növeli beiskolázási számát.

20 sz. táblázat

Intézmény	Kar	Szak	Egyetem/ Főiskola	Létszám
Protestáns Teológiai Intézet				
	Református Teológia	Teológia	Egyetem	199
	Unitárius Teológia		Egyetem	29
	Evangélikus Teológia		Egyetem	12
Római Katolikus Teológia				
	Katolikus Teológia	Teológia	Egyetem	89
Partiumi Keresztény Egyetem				
Bölcsészettudományi		Református vallásánár- Szociális munka	Egyetem	130
		Református vallásánár-német	Egyetem	66
		Filozófia	Egyetem	22
Alkalmazott Tudományok		Közgazdaságtan-Intézményi menedzsment	Egyetem	96
		Zenepedagógia-Egyházi zene	Egyetem	60
Főiskolai		Tanítóképző-Angol nyelv	Főiskola	62
		Tanítóképző-Német nyelv	Főiskola	29
		Tanítóképző-Román nyelv	Főiskola	7
		Tanítóképző	Főiskola	142

Forrás: TLA Kv.2988/24. dokumentum

A magán felsőoktatásban tanuló diákok megoszlása intézményi szint szerint 1999/2000

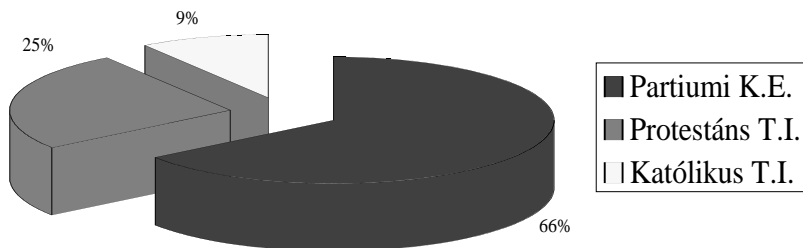

7. sz. ábra

Forrás: saját számítás TLA Kv. 2988/24. alapján

A három, fentiekben említett magyar tannyelvű magán felsőfokú intézmény közül kettő kizárólag egyetemi szintű képzést kínál hallgatóinak. A Partiumi Keresztény Egyetem az egyedüli, amely rövid távú felsőoktatási képzésre nyújt lehetőséget. Így 703 hallgató egyetemi szintű tanulmányokat folytat és csupán 240-en vesznek részt a Partiumi Keresztény Egyetem főiskolai képzéseiben.

A magánegyetemek hallgatóinak megoszlása 1999/2000

8. sz. ábra

Forrás: TLA Kv. 2988/24.

Számottevő különbség van a három egyetem hallgatói létszámát tekintve. A Partiumi Keresztény Egyetemhez képest a Protestáns Teológiai Intézet és a Római Katolikus Teológia viszonylagosan alacsony létszáma abból következik, hogy nem „tömegképző” intézményekről van szó, hanem a teológiai pálya irányában „el-hivatottságot” érző hallgatókat feltételez.

A *Protestáns Teológiai Intézet* évszázados múltra tekint vissza. Hallgatói létszámának alakulása az állami megszorításoktól független és önálló döntési joggal rendelkezik. Három protestáns egyház képi az egyetem keretei között hallgatóit. Legmagasabb hallgatói létszáma a Református Teológiának van, összesen 199 diák, melyet az Unitárius Teológia követ 29, majd az Evangélikus Teológia 12 hallgatóval.

Összesen 14 állandó oktatója van, akik közül – tudományos fokozat szerinti megoszlást tekintve – 4 professzor, 2 docens, 3 adjunktus, 1 tanársegéd és 4 gyakornok. A gyakornokok száma igen magas az oktatói létszámhoz viszonyítva, ami azt jelzi, hogy folyamatos fejlődésben lévő tudományos intézetről kell beszélnünk.

A *Római Katolikus Teológia* keretében 89 hallgatót képeztek az 1999/2000 tanévben. Összesen 9 tanár oktat a Teológián, közülük ketten professzori, egy docensi, 1 adjunktusi fokozattal rendelkeznek. Az oktatók több mint fele tanársegéd, összesen öten.

A *Partiumi Keresztény Egyetem* Nagyváradon működik. Egyre bővülő kínálattal próbál piacépes egyetemmé válni. Keretében nem csupán egyetemi, de főiskolai képzést is működtet. Összesen két egyetemi és egy főiskola karral működik.

A *Bölcsészettudományi Kar* keretében 218 hallgató tanul a 20. sz. táblázatban megtalálható három szakon, melyek közül a református vallástanár- szociális munka szak a legnépesebb, hiszen a 218 diákból 130-an tanulnak itt.

Az *Alkalmazott Tudományok* karán 156 hallgatót képeznek, legtöbbször a Közgazdaságtan-intézményi menedzsment szak keretei között tanulnak (99-diák), ami a közgazdaságtani képzés fontosságát jelzi. A Partiumi Egyetemen kívül az 1999/2000 tanévben egyik egyetem sem indított magyar tannyelvű közgazdaságtani képzést.

Főiskolai (rövid távú képzés) képzése pedagógiai pályára készíti fel hallgatóit, négy tanítóképző szakon képezhetik magukat az ide jelentkezők.

Az egyetem nem szűkítette le képzését csupán az adott szakhoz szükséges ismeretanyag átadására, hanem gyakorlati képzést is biztosít hallgatóinak, pl. szociológiai módszertani tábort szervez, melyen 25 diák vehet részt évente 4 oktató irányításával. Ezen kívül TDK való részvételt biztosít, műhely megbeszéléseket, szakmai vitákat és tudományos rendezvényeket is szervez. (Forrás: TLA KV. 2988/6.)

Az egyetem személyzete (Forrás: TLA Kv. 2988/6.) három kategóriába sorolható és számuk a következő:

Főállású oktatók és adminisztratív személyzet – teljes munkakört látnak el, összesen 72 személy

Társult oktatók – teljes munkakört látnak el, szerződésük egy tanévre szól, összesen 34 személy

Óraadó oktatók – tevékenységük nem fed le egy teljes katedrát, bérezésük a le-adott óraszám függvényében történik, összesen 55 személy.

III.4.3. Konzultációs Központok

21 sz. táblázat

Intézmény	Helység	Létszám
Gábor Dénes Főiskola	Kolozsvár	67
	Nagyvárad	71
	Székelyudvarhely	86
	Sepsiszentgyörgy	94
	Marosvásárhely	93
	Szatmárnémeti	39
	Csíkszereda	52
Modern Üzleti Tudományok Főiskolája	Székelyudvarhely	99
GATE Mezőgazdasági Főiskolai Kara (Gyöngyös)	Székelyudvarhely	21
Soproni Egyetem Faipari Mérnöki Kar	Székelyudvarhely	18
Soproni Egyetem Erdőmérnöki Kar	Csíkszereda	85
GATE Gazdasági és Társadalomtudományi Kar	Csíkszereda	94
Kertészeti és Élelmiszeripari Egy. Kertészeti Kara	Nyárádszereda	161
Református Tanítóképző Intézet	Marosvásárhely	105
Kőrös Főiskola	Szováta	42

Forrás: TLA Kv. 2988/7

A Gábor Dénes Főiskola Erdélyben jelenleg a legnagyobb hallgatói létszámmal rendelkező konzultációs központ. 7 éve vannak jelen Erdélyben és területi szempontból is a legkiterjedtebb, hiszen 7 különböző városban működtet képzést: Kolozsváron, Nagyváradon, Udvarhelyen, Sepsiszentgyörgyön, Marosvásárhelyen, Csíkszeredában és Szatmárnémetiben. Legmagasabb hallgatói létszámmal az 1999/2000. tanévben a marosvásárhelyi és sepsiszentgyörgyi tagozat működik, egyenként 93 és 94 hallgatóval. Kezdetben, 1994-ben csak négy városban indítottak képzést: Nagyváradon, Kolozsváron, Sepsiszentgyörgyön és Udvarhelyen 25-25 fővel, majd 1995-ben Marosvásárhelyen, 1998-tól Szatmárnémetiben és 1999-ben Csíkszeredában is beindították az oktatást.

Az oktatást távoktatás formájában oldották meg, melyben a tantárgyak modulrendszerben, meghatározott sorrendben követik egymást és a tananyagot „oktató-csomagban” kapják meg a hallgatók. Ötödik félévtől 3 szakirány közül választhatnak a hallgatók: számítógép alkalmazási, műszaki menedzseri és biztonságszervezői szakirány.

Oktatók: Összesen 145 részfoglalkozású erdélyi oktató van, többségük középiskolai- valamint mérnöktanár (48, 2%), 28,96% egyetemi oktató és 13,10% rendelkezik PhD fokozattal.

Modern Üzleti Tudományok Főiskolája: kihelyezett tagozata Székelyudvarhelyen működik a Székelyudvarhelyi Képzési Központ keretében. 1998-ban kezdte meg működését 2 csoporttal, összesen 77 hallgatóval. Az 1999/2000. tanévben a két évfolyamon 99 hallgató tanult, mivel az első évfolyamból a képzés során 33 hallgató lemorzsolódott.

Nappali tagozatos oktatás. Az erdélyi oktatók nagyrészt helyi középiskolai tanárok, közgazdászok, összesen 20-an, akik közül csak 2 fő rendelkezik doktorátusi címmel.

GATE Mezőgazdasági Főiskolai kara (Gyöngyös): szintén a Székelyudvarhelyi Képzési Központ keretében működik, a távoktatás és levelezői oktatás egy speciális kombinációjaként. Az oktatás irányítói a gyöngyösi főiskola oktatói, a helyi tanárok pedig felkészítik a hallgatókat a vizsgára, valamint a helyi sajátosságokat is ők tanítják. Többségük középiskolai tanár. A képzés ideje 3 év. Miután befejezték tanulmányaikat, a hallgatók képesítést szerezhetnek gazdasági mérnök- kereskedelmi szakirányon.

Két éve nem indult új évfolyam, az 1999/2000. tanévben összesen 21-en tanultak a főiskolán, amely tulajdonképpen a III. évfolyam létszámát jelenti.

Soproni Egyetem Erdőmérnöki kar: a Csíkszeredai Képzési Központ keretében működik. Főiskolai szintű képzést kínál hallgatóinak. Két szakkal működik: környezetmérnöki és vadgazda mérnökivel, és az oktatást levelező-távoktatásos formában oldották meg. A két szaknak összesen 85 hallgatója volt az 1999/2000. tanévben.

Eredetileg erdőmérnöki szakkal indították a képzést, de leállították, mert Romániában három helyen is képeznek erdőmérnököket, igaz nem magyar nyelven.

GATE Gazdasági és Társadalomtudományi kar: ugyancsak a Csíkszeredai Képzési Központ keretében működik, levelező-távoktatásos képzés formájában. Tanulmányaik befejezésekor a hallgatók gazdasági-agrármérnök szakképesítést kapnak. 1999/2000. tanévben összesen 94 hallgatója volt a képzésnek. Az erdélyi oktatók döntően középiskolai tanárok, akik közül csupán 1 fő rendelkezik doktorátussal.

Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem kertészeti kara: a Nyárádszeredai Képzési Központ keretében működik, főiskolai képzést biztosítva 161 hallgatójának. Képzése 1993-ban indult Nyárádszeredán. Oktatását levelező-távoktatási formában oldotta meg.

Református Kántor-tanítóképző Intézet: egyházi magániskola, Marosvásárhelyen működik. Posztliceális és főiskolai képzést nyújt a hallgatóknak, akik nappali és

levelezői képzésben részesülnek. Az intézetet 19990-ben alapították a történelmi magyar egyházak képviselői. Az 1999/2000. tanévben összesen 105 fő tanult, eddig összesen 218-an végeztek. Jelenleg 41 oktató tanít, akik többnyire középiskolai tanárok.

Körös Főiskola: a Szovátai Képzési Központ ad keretet az oktatásnak. Kihelyezett tagozatként működik, oktatását levelező-távoktatásos képzésben oldotta meg. 1996-ban indult a képzés, amely 2000 júniusában be is fejeződött. A tanítóképzést nem folytatják, a jövőben turisztikai szakemberek képzését szeretné elindítani posztliceális szinten. (a K.K.-ról részletesebben lásd: TLA Kv. 2988/7.)

III.4.4. A magyar nemzetiségű felsőfokú oktatók részadatai

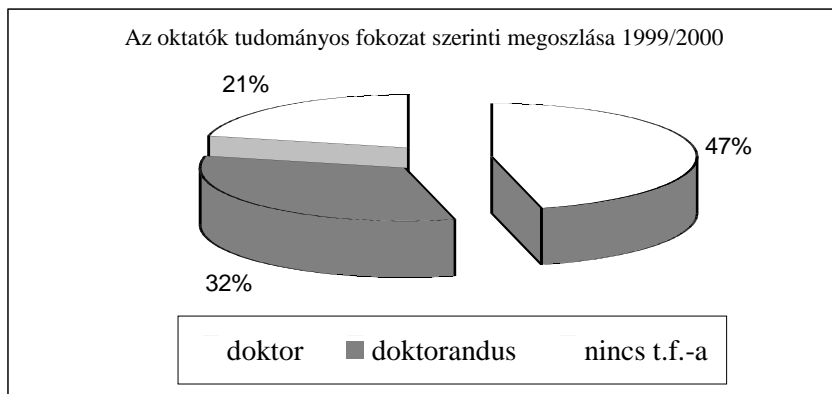
22 sz. táblázat: A romániai magyar egyetemi oktatók megoszlása intézmények és tudományos fokozatok szerint (1999-2000-es tanév)

Intézmény neve	Tudományos fokozattal rendelkezik					Beosztás			Össz.	
	Doktorand.			gyakornok	adjunktus	Professzor				
	nincs	doktor	doktor	tanársegéd	Docens	Nyug. tanár				
BBTE	31	113	120	52	48	72	43	37	12	264
KME	22	-	26	2	7	15	5	17	0	45
TME	16	-	15	0	5	11	5	10	0	31
NTE	5			0	1	2	-	-	-	3
PMME	2	3	4	-	-	4	1	3	-	9
MOGYE				12	31	24	12	10		89
MSZISZE				-	4	24	9	3		40
NPE				6	11	28	20	11	-	76
KPTI				4	1	3	2	4		14
GYRKHF				-	5	1	1	2	-	9
ÖSSZ.	76	116	165	76	113	184	98	97	12	580

Forrás: saját számítások a TLA Kv. 2988/ 2. és TLA Kv 2988/17. alapján

Rövidítések jegyzéke: BBTE – Babe^o-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, KME – Kolozsvári Műszaki Egyetem, TME – Temesvári Műszaki Egyetem, NTE – Nagyváradi Műszaki Egyetem, PMME – Petru Maior Műszaki Egyetem, Marosvásárhely, MOGYE – Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, MSZISZE – Marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Egyetem, NPE – Nagyváradi Partium Egyetem, KPTI – Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, GYRKHF – Gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskola.

Megjegyzés: A felsőfokú oktatók fenti bontása nem tekinthető teljesnek, egyrészt azért, mert a tudományos fokozattal rendelkezők adatai hiányosak, másrészt pedig, mert nem tartalmazza a konzultációs központok, illetve egyes egyetemi központok (nem műszaki jellegű képzésében részt vevő) oktatóinak részadatait. A KME és az NTE esetében a tudományos fokozatra vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal minden egyes oktatóra, ezért ha sor szerinti összegezést végzünk eltérő adatokat kapunk.

9. sz. ábra

Forrás: saját számítások a TLA Kv. 2988/ 2. és TLA Kv 2988/17 alapján

23. sz. táblázat: Felsőoktatásban részt vevő oktatók, a magyar nemzetiségű oktatók, illetve arányaik összehasonlítása

1999-2000-es tanév	Romániában Összesen	Magyarul oktatók, illetve tanulók
Oktatók	26 013	793
Egyetemi hallgatók	452 621	6131
1 oktatóra eső diákok száma	17,3	7,73

Forrás: TLA Kv. 2988/17., TLA Kv. 2988/7.

A magyarul oktatók számát egyrészt Murvai László 1999/2000-es tanévre vonatkozó hivatalos adataiból, illetve a konzultációs központokban oktatók számának összeadásával kaptuk. Első ránézésre meglepő, hogy a magyar nyelvű felsőoktatásban az 1 oktatóra eső diákszám jóval alacsonyabb, mint a romániai hasonló átlag. E különbség még élesebb lehetne, ha a magyarul oktatók számához hozzáadnánk a vendégtanárok számát is. Ezen adatok szerint a magyar nyelvű felsőoktatás statisztikailag kedvezőbb képet mutat. Ilyen irányú egyéb kutatások hiányában azonban tényleges tapasztalatokra hivatkozva árnyalhatjuk a képet (jelen tanulmány egyik szerzője Romániában magyarul végezte az egyetemet, illetve mindketten mint oktatók is részt vettek/vesznek a romániai magyar felsőoktatásban).

A romániai magyar nyelvű felsőoktatás a kilencvenes években gyakorlatilag megháromszorozódott. Ez az expanzió természetesen erőteljes oktatói rekrutációval járt. E rekrutáció főképp a BBTE kihelyezett tagozatai, illetve a konzultációs központok esetében gyakran esetleges volt, illetve ki volt szolgáltatva a helyi politikai érdekeknek és lobbyharcoknak. Így több oktató a középiskolai szintű oktatásból részlegesen (mert korábbi állását továbbra is fenntartja) átkerült a felsőoktatásba, illetve sok fiatal szakembert is alkalmaztak. Informális beszélgetéseink alapján azonban a kolozsvári BBTE-n is gyakori az, hogy a még nagynevű, vagy ismert oktatók sem tartják meg rendszeresen óráikat. Ezen tapasztalatok, információk függvényében tehát az oktatói létszám statisztikai erőssége a kutatóban óhatatlanul is felveti a felsőfokú képzés minőségének kérdését. Megjegyzendő azonban, hogy a minőség kérdését hiábavaló lenne a vizsgajegyek közelebbi vizsgálatával elvégezni, hiszen

az előbbieken leírt körülmények között az úgynevezett „strukturális egymásra kacsintás” csapdájába eshetnénk, a tanár diák viszony látens alkuja elfedné a valós helyzetet (értsd: én nem tartok meg minden órát – te nem kapsz kis jegyeket).

A Babe^o-Bolyai Tudományegyetem esetében a 2000/2001-es tanévre vonatkozóan részletes adatokkal is rendelkezünk.

24. sz. táblázat

Kar – 2000/2001	Magyar oktatók száma
Matematika-Informatika	33
Fizika	15
Kémia és vegyészmérnöki	19
Biológia és Geológia	21
Földrajz	16
Történelem-Filozófia	38
Pszichológia és Neveléstudomány	27
Bölcsészkar	56
Közgazdaság	6
Business	11
Jog	3
Testnevelés	4
Európai tanulmányok	2
Politikatudomány	14
Református Teológia	12
Római Katolikus Teológia	5
ÖSSZESEN	282

Forrás: TLA Kv. 2899/4.

III.5. Felzárkózás, esélyek a demográfiai tények függvényében

A romániai magyar oktatásról szóló vitákban visszatérő kérdés, hány magyar nemzetiségű hallgatóra lenne szükség ahhoz, hogy a magyarok a többségi nemzetiséghez képest ne legyenek hátrányos helyzetben.

25. sz. táblázat

	Román nemzetiségű	Magyar nemzetiségű
Hallgatók száma (1999/2000. tanévben)	416 784	21 724
Lakosság száma (az 1992-es népszámlálás alapján)	20 408 542	1 624 959

A magyar hallgatók „optimális” számát a táblázatban szereplő adatok alapján a következő képlettel számoljuk ki:

$$X = A \times B / C$$

A = román nemzetiségű hallgatók száma

B = magyar nemzetiségű lakosok száma

C = román nemzetiségű lakosok száma

X = a magyar nemzetiségű hallgatók „optimális” száma

Európai viszonylatban egyre inkább növekvő tendencia a felsőoktatásban részt vevő hallgatók számának növekedése, amelyet az erre irányuló oktatáspolitikai akarat határoz meg. Számításunkban a magyar hallgatók „optimális” száma alatt azt

a számot értjük, amit el kellene hogy érjen a magyar hallgatók létszáma ahhoz, hogy arányaiban azonos százalékos felsőoktatásbeli részvételtől tudjunk beszélni, mint a román nemzetiségű hallgatók esetében. Meg kell jegyeznünk, hogy a romániai hallgatók részvétele a felsőoktatásban alulmarad a nyugat-európai országokban tapasztalt hasonló mutatóktól.

Így például míg Nyugat-Európában a 100.000 főre eső hallgatók száma megközelíti a 3000-et, addig Romániában ez az arány az 1999/2000-es tanévben csak 1984. Ezen belül a román nemzetiségű 100.000 főre jutó hallgatók száma 2042, magyar nemzetiségűek esetében pedig 1336. Ez jelentős különbséget jelent, a romániai magyarok nyilvánvalóan alulreprezentáltak a felsőoktatási rendszer keretében.

Ahhoz, hogy a magyarok a románokhoz képest ne legyenek alulreprezentáltak a fenti képlettel kiszámítottuk az általunk „optimálisnak” nevezett hallgatói létszámot, amely 33.185.

Az 1999/2000-es tanévben tehát még 11 461 magyar nemzetiségű hallgató kellett volna ahhoz, hogy a magyarok a román nemzetiségű diákok számarányát elérje. Azonban figyelembe kell venni, hogy a magyar nemzetiségű hallgatók száma folyamatos növekedést mutat, így például a 2000/2001-es tanévben becsléseink szerint körülbelül 25 000 magyar nemzetiségű hallgatóval számolhatunk (becslésünk során figyelembe vettük, hogy a BBTE kihelyezett tagozatain még nincsenek kifutó évfolyamok, tehát számuk minden beiskolázott évfolyammal nő; a már említett nagyszabenyi és aradi magánegyetemen tanuló magyar nemzetiségű hallgatók számát; azt, hogy az adatok sok esetben lefelé torzítanak, ugyanis például nem tartalmazzák teljes mértékben a Szatmárnémetiben és Marosvásárhelyen a magán felsőoktatásban tanuló diákok számát; továbbá azt is beleszámoltuk becslésünkbe, hogy a magyar nemzetiségű hallgatók száma az 1995/1996-os tanévtől folyamatosan növekvő tendenciát mutat).

Számításaink alapján a létrehozandó magánegyetemnek (EMTE) kb. 8000 hallgatói helyet kellene biztosítania ahhoz, hogy a romániai magyarok azonos arányban legyenek jelen a felsőoktatásban, mint a román nemzetiségűek. Természetesen az EMTE nagyobb hallgatói létszámmal is működhet majd, hiszen – mint már korábban is említettük – a romániai hallgatók száma alulmarad a nyugat-európai létszámokhoz képest.

Egy másik nemzetközileg használt mutatót is megvizsgáltunk, amely a „felsőoktatáskorú” (19–23 évesek) népességhez viszonyítja a hallgatók létszámát. Az utolsó, 1992-es romániai népszámlálás adatai szerint az akkori 10–14 éves korosztályba 1 715 912 román és 121 119 magyar nemzetiségű tartozott, jelenleg tehát ők képezik a 19–23 éves korosztályt. Ennek megfelelően az országos arány 23,6%, a román nemzetiségű hallgatók aránya 24,2%, a magyaroké pedig csak 18%. Megjegyzendő, hogy a román nemzetiségű hallgatók aránya meghaladja nem csupán a magyar nemzetiségű hallgatók számát, de az országos szintet is. A tejség kedvéért azonban azt is meg kell jegyeznünk, hogy a román és magyar nemzetiségi arányok közötti eltéréshez az is hozzájárul, hogy a két nemzetiség korfája eltérő struktúrát mutat. Míg a 19–23 éves korosztály a román nemzetiségűek esetében 8,4 százalék, a magyarok esetében ez csak 7,4 százalék.

Összefoglalásképpen elmondható, hogy a magyarok román felsőoktatásában való alulreprezentálásának strukturális, demográfiai okai is léteznek, hiszen a magyar nemzetiségű „felsőoktatás-korúak” százalékosan kevesebben vannak, mint a román nemzetiségűek.

Felhasznált dokumentumok és szakirodalom

- Ministry for National Education in Romania *The Ethos of Education for National Minorities in Romania 1999/2000 School Year* TLA Kv. 2899/1.
- Erdélyi Magyar tudományegyetem (EMTE) „dosszié”- oktatók TLA Kv. 2899/2.
- Berki Anna *Helyzetkép a csíkszeredai képzés központ képzéseiről és az EMTE keretein belül indított szakok előkészítéséről* TLA Kv. 2899/3.
- A Babe^o-Bolyai Tudományegyetem magyar oktatói 2000/2001* TLA Kv. 2899/4.
- Doktorandus magyar oktatók a Babes-Bolyai Tudományegyetemen* TLA Kv. 2899/5.
- Erdélyi Képzési Központok *Feltérképezése* (Összeállította: Berki Anna) TLA Kv. 2899/7.
- Oktatók 1999/2000* TLA Kv. 2899/8.
- Erdei Itala *Erdély Felsőoktatási Intézményhálózata* TLA Kv. 2899/9.
- Invăpământ – Cercetare* TLA Kv. 2899/10.
- Fischer Fülöp Ildikó *Romániai magyarok a felsőoktatásban (1990-1999)* TLA Kv. 2899/11
- Babe^o-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár *Magyar doktorandusok 1999* TLA Kv. 2899/16
- Murvai László *A romániai magyar nyelvű közoktatás és egyetemi oktatás az 1989-1999 és az 1999-2000 tanévben* TLA Kv. 2899/17.
- Babe^o-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár *DLÁKLÉTSZÁM A magyar tagozatos diákok létszáma a 2000-2001 tanév elején* TLA Kv. 2899/18.
- Babe^o-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár *MAGYAR TAGOZAT 1999/2000* TLA Kv. 2899/19.
- A Babe^o-Bolyai Tudományegyetem magyar oktatói* TLA Kv. 2899/20.
- Populația °colară a României pe vârste, sexe °i niveluri de instruire în anul °colar (Universitar) 1998/1999* TLA Kv. 2899/22.
- ROMÁNIAI MAGYAR TANNYELVŰ FELSŐFOKÚ OKTATÁS az 1999/2000-es tanévben tanintézményekre, karokra és szakokra lebontva** TLA Kv. 2899/24.
- ERDÉLYI MAGYAR TANNYELVŰ GIMNÁZIUMOK** *Kimutatás a beiskolázott és felsőfokú intézményekben továbbtanuló diákokról* TLA Kv. 2899/25.
- Gagy József *Képző intézmények és távlatok* TLA Kv. 2899/30.
- UNIVERSITATEA DE VEST VASILE GOLDI^a – ARAD. STRUCTURA DE ÎNVĂPĂMÂNT ACTUALA (Facultăți, colegii, specializări) LA SEDIU ^aI ÎN ALTE LOCALITĂȚI DIN ȚARA TLA Kv. 2899/31.
- SZ. H.-információ – MTI *Bukarestben hiába kötik a kereket. Lesz magyar egyetem!* TLA Kv. 2899/32.
- Cornelia Novak, Mihaela Jigau, Romulus Brâncoveanu, ^aerban Iosifescu, Mircea Bădescu *Cartea albă a învăpământului românesc – decembrie 1998* – (ld. még: <http://www.edu.ro/cartealb.htm>) TLA Kv. 2899/34.
- Papp Z. Attila *A romániai magyar oktatás helyzete 1989 után* In **MAGYAR KISEBBSÉG**, 1998/3-4 277-303.